

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

GAZETECİLİK

İNCELEME-ARAŞTIRMA HABERCİLİĞİ

Ankara, 2013

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- PARA İLE SATILMAZ.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. ARAŞTIRMACI GAZETECİLİK	3
1.1. Araştırmacı Gazeteciliğin Tarihsel Gelişimi.....	3
1.2. Araştırmacı Gazeteciliğin Nitelikleri	7
1.3. Araştırmacı Gazetecinin Nitelikleri	9
1.4. Araştırmacı Gazeteciliğin Konuları	10
1.5. Araştırmacı Gazeteciliğin Haber Kaynakları	14
1.6. Araştırmacı Gazeteciliğin Zorlukları	16
UYGULAMA FAALİYETİ.....	17
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	19
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	20
2. İNCELEME-ARAŞTIRMA HABERİ HAZIRLAMA.....	20
2.1. Haberin Araştırılması	20
2.2. Haberin Yazımı	25
UYGULAMA FAALİYETİ.....	27
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	30
MODÜL DEĞERLENDİRME	31
CEVAP ANAHTARLARI.....	33
KAYNAKÇA	35

AÇIKLAMALAR

ALAN	Gazetecilik
DAL/MESLEK	Yazılı Basın Muhabirliği
MODÜLÜN ADI	İnceleme- Araştırma Haberciliği
MODÜLÜN TANIMI	Araştırmacı gazeteciliğin tarihsel gelişimi, temel unsurları, inceleme araştırma haberi hazırlama yöntemleri ile ilgili bilgi ve becerilerin kazandırıldığı öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/16
ÖN KOŞUL	Redaksiyon Yapmak-2 ve Yayın Türüne Göre Habercilik modüllerini almış olmak
YETERLİK	İnceleme araştırma haberi yazmak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Bu modül ile, araştırmacı gazeteciliğin temel niteliklerini analiz ederek seçtiğiniz önemli ve güncel konularla ilgili inceleme, araştırma haberi yazabileceksiniz. Amaçlar <ol style="list-style-type: none">1. Araştırmacı gazeteciliğin temel niteliklerini analiz edebileceksiniz2. İnceleme araştırma haberi yazabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Sınıf, işletme, bilgi teknolojileri ortamı, atölye ortamı, süreli ve süresiz yayınlar gibi kendi kendine ve grupla çalışabileceğiniz tüm ortamlar. Donanım: Bilgisayar donanımlı atölye, projeksiyon, internet, süreli ve süresiz yayınlar, ansiklopediler, haber röportaj örnekleri, kaynak kişiler.
ÖLÇME VE DEĞERLERDİRME	Modülün içinde yer alan her faaliyetten sonra, verilen ölçme araçları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek kendi kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmeniniz modül sonunda size ölçme aracı uygulayarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Eskiden dünyada olup bitenleri öğrenmek için insanların akşam saatlerinde radyo başına geçip Ajans Haberleri'ni dinlediğini biliyoruz. Günümüzde enformasyon bombardımanı altında olan insanlar; evde, işte, sokakta, yolda yürürken bile sürekli haberle karşılaşmaktadır. Sokak panolarında televizyonların özet haberlerini izliyoruz, cep telefonu mesajları aracılığıyla son dakika gelişmelerden haberdar oluyoruz. Gelişen teknoloji sayesinde olaylar başlarken haberler akıyor. İnternette haber okurken, daha haberi bitirmeden haberin yeni versiyonu size ulaşıyor.

Haber kanalları, haberleri artık akşam belli bir saatte vermek yerine gün içinde belirli periyotlarla sunmaktadır. Önemli gelişmelerdeyse program akışını kesip son dakika gelişmeler aktarılmaktadır.

Toplumun enformasyon bombardımanı altında olması, onun gerçekten olayları ve olguları doğru ve eksiksiz, neden-sonuç ilişkisiyle kavradığı anlamına geliyor mu? İletişim bilimciler bu soruya olumsuz yanıt veriyorlar ve enformasyon bombardımanı altındaki insanların editoryal denetimden geçirilmiş doğru bilgiye yeterince ulaşamadığını ifade ediyorlar.

Olayların detaylı bir şekilde araştırılarak, neden-sonuç ilişkisi içinde sunulduğu araştırmacı gazetecilik sayesinde her türlü iletişim kanalıyla bizlere verilen haberlerin nedenlerini anlamak mümkün olmaktadır.

Araştırmacı gazeteci bir nevi sosyal bilimcidir. Bu nedenle araştırmacı gazetecilik yapan kişilerin; toplumu, toplumu oluşturan etkenleri, kurum ve kuruluşlar ile bunların ilişkilerini ve işleyişlerini iyi bilmeleri gerekmektedir. Araştırmacı gazetecinin, bir sosyal bilimci titizliği ile çalışması gerekmektedir. Zira onlar sadece dünün ve bugünün değil geleceğin de anlaşılmasına ışık tutan bir meslek grubudur. Gazeteciler için yapılan tarih müsveddesi yazıcıları tanımını daha çok araştırmacı gazeteciliğe uymaktadır.

Dolayısıyla araştırmacı gazeteci olay ve olgular arasındaki bağı iyi kurup üstündeki örtüyü kaldırarak yaptığı haberlerle, tarihin doğru yazılmasına yardımcı olmaktadır.

Bu modülde; gazetecilikte uzmanlığın en önemli alanlarından olan araştırmacı gazeteciliğin niteliklerini, haber konularını, haber kaynaklarını, haber araştırma yöntemlerini öğreneceksiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Araştırmacı gazeteciliğin temel niteliklerini analiz edebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Sınıfta beşer kişilik gruplar oluşturarak ulusal gazeteler, haftalık haber dergileri, İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü öğrencilerince hazırlanan uygulama dergileri, internet siteleri ve ulaşabileceğiniz diğer kaynaklardan en az üç tane araştırma haber seçerek sınıfa getiriniz. Grup arkadaşlarınızla birlikte haberleri inceleyerek diğer haber türlerinden farklılıklarını belirleyiniz. İnceleme sonuçlarınızı arkadaşlarınızla tartışınız.

1. ARAŞTIRMACI GAZETECİLİK

Günümüz iletişim dünyasında değişen ve gelişim içinde olan gazetecilik anlayışında yeni bir uzmanlık alanı olarak adını duyuran araştırmacı gazetecilik, gazetecilik mesleğinin özünde bulunan araştırma eylemine dayanır.

Gazetecilik, sadece bilgilerin kamuya aktarılması sürecinden ibaret olmayıp sosyal sorumluluk anlayışı içerisinde kamu yararını gözeterek araştırmaya dayalı haber yapma gibi önemli bir misyona da sahiptir. Medya sektöründe meydana gelen teknolojik gelişmeler ve ilerlemeler bilginin daha hızlı yayılmasına, haberlerin niteliğinin değişmesine ve bu gelişmelere paralel olarak da zaman zaman kalitesinin tartışılmasına neden olmaktadır.

Sadece bilginin aktarımı amacıyla yapılan haberler toplumu tatmin etmemektedir. Derinlemesine bilgi ve açıklamanın yer aldığı, gerçekle ilişkisi daha somut verilerle işlenmiş haberler tercih edilmektedir. Doğru haberin sunulması konusunda araştırmacı gazetecilik yeni bir kavram olarak ortaya çıkmıştır.

Araştırmacı gazetecilik; birtakım güç odaklarının, bilinmesini istemedikleri ancak bilinmesinde kamu yararı bulunan olguları sistematik bir araştırma ile ve belgeleriyle ortaya çıkarıp kamuya sunmayı uğraş edinmiş bir habercilik dalıdır.

1.1. Araştırmacı Gazeteciliğin Tarihsel Gelişimi

Araştırmacı gazeteciliğin dünyada özellikle Amerika'da köklü bir geçmişi vardır. Araştırmacı gazeteciliğin Amerika'daki kökenini 17. yüzyıla kadar dayandırmak mümkündür. New York Times'ın eski Washington Büro Şefi James Scotty Reston ve aynı gazeteden Max Frankel habere araştırmazsız erişilemeyeceğini savunmuşlardır. Bir diğer

araştırmacı gazeteci 1690’da koloni yönetimine yaptığı eleştirilerle dikkat çeken Benjamin Harris’tir.

Araştırmacı gazeteci olarak belirtilen bir diğer örnek de Benjamin Franklin’in ağabeyi olan ve yönetimin emir ve talimatlarıyla yayın yapmayı, sosyal ve siyasal konularda yaptığı araştırmalara dayanarak reddeden James Franklin’dır.

17. yüzyılın ortalarında Amerika’da araştırmacı gazetecilik, Theodore Roosevelt tarafından verilen “muckrakers” kavramıyla yeni bir boyut kazanmıştır. Bu kavram, şahsa kötü şeyler yükleme veya haksızlığı arayıp meydana çıkarmak anlamına gelen bir terimdir.

Amerikan gazetecilik tarihinde araştırmacı gazetecilik kimliği ile asıl ne çıkan iki isim; Washington Post gazetesi muhabirleri Bob Woodward ve Carl Bernstein’dır. Bunlar Kübalı mültecilerin Demokrat Parti merkezini soyma olayından hareket ederek Nixon’ın Watergate skandalını ortaya çıkarmıştır.

Watergate Kronolojisi

- Kasım 1968: Nixon, ABD Başkanlığı’na seçildi.
- 17 Haziran 1972: Bir dönem CIA için de çalıştıklarını söyleyen beş kişi Watergate binasındaki Demokrat Parti merkezine dinleme cihazları yerleştirmeye çalışırken yakalandı.
- 19 Haziran 1972: Washington Post, zanlılar arasında Cumhuriyetçilerin st düzey güvenlik yetkilisinin bulunduğunu yazdı.
- 30 Ocak 1973: Nixon’ın eski ekibinden Gordon Liddy ve James Cord Jr. Watergate skandalı nedeniyle mahkum oldular.
- 30 Nisan 1973: Nixon’ın üst düzey yöneticileri H.R. Halderman ve John Ehrlichman ile Adalet Bakanı Richard Kleindienst skandal nedeniyle istifa ederken, Beyaz Saray Danışmanı John Dean’in görevine son verildi.
- 18 Mayıs 1973: Senato Watergate komisyonu, televizyondan naklen yayımlanan oturumlarına başladı.
- 3 Haziran 1973: Washington Post’un haberine göre John Dean, Watergate Komisyonu’na, skandalı örtbas çabalarını Başkan Nixon’la en az 35 kez konuştuğunu söyledi.
- 8 Ağustos 1974: Richard Nixon görevinden istifa etti.

DERİN GİRTLAK'IN ESRARI ÇÖZÜLDÜ

ABD Başkanı Richard Nixon'ın istifasına yol açan "Watergate" skandalının haber kaynağı, "Deep Throat-Derin Gırtlak"ın esrari çözüldü

Amerikan Federal Soruşturma Bürosu FBI'ın eski başkan yardımcılarında Mark Felt, Vanity Fair dergisine, "derin gırtlakın kendisi olduğunu" söyledi. Derin Gırtlak, Watergate skandalını araştıran Washington Post gazetesi muhabirleri Carl Bernstein ve Bob Woodward'a, soruşturmaya ilişkin önemli bilgileri aktarmıştı. "Derin Gırtlak" hayatta olduğu sürece ismini açıklamayacaklarını belirten Bernstein ve Woodward, ilk aşamada, Felt'in haber kaynakları olduğunu doğrulamayı reddettiler ancak daha sonra Washington Post'un internet sitesinde yayımlanan bir açıklamada, iki gazeteci, Derin Gırtlak'ın gerçekten Felt olduğunu duyurdular. Vanity Fair dergisine bir açıklama yapan 91 yaşındaki Felt, "Derin Gırtlak olarak adlandırılan kişi benim" dedi.

Dergiye yaptığı açıklamaya göre, Felt kimliğini ilk kez, çalışma arkadaşlarından ipucu alan kızının zorlaması üzerine, ailesine açıkladı. "Derin Gırtlak" esrari, gazetecilik tarihinin en iyi korunan sırlarından biri olarak görülüyordu. Haber kaynağı, Woodward'a verdiği ipuçları aracılığıyla araştırmacı gazeteciye yönlendirmiş, soruşturmanın derinleşmesini sağlamıştı. Derin Gırtlak'ın kimliği, yıllardır spekülasyonlara neden olmuş, çeşitli isimler ortaya atılmış ancak son açıklamalara kadar doğrulanmamıştı. Watergate skandalı, 1972 seçimleri öncesinde, Demokrat Parti'nin Washington'daki Watergate binasında bulunan genel merkezine dinleme cihazı yerleştirmeye çalışan kişilerin Cumhuriyetçi Parti ve CIA'le bağlantıları olduğu iddiasının soruşturulmaya başlamasıyla ortaya çıktı. Skandal nedeniyle istifa etmemekte direnen Başkan Richard Nixon, soruşturmayı örtbas etmeye çalıştığı ortaya çıkmasının ardından görevinden ayrılmak zorunda kalmıştı. Skandal, Amerikan tarihinde ilk kez bir Başkan'ın görevinden istifa etmesine neden olan olay olarak da anılıyor.

Woodward ve Bernstein'a Pulitzer ödülü kazanan Watergate dosyası, daha sonra da başrollerinde Robert Redford ile Dustin Hoffman'ın yer aldıkları, "All The President's Men-Başkan'ın Bütün Adamları" filminde anlatılmıştı.

Araştırmacı gazetecilik alanında kendi adını taşıyan ödüller de düzenlemiş olan bir başka gazeteci Joseph Pulitzer, toplumdaki kötülüklerin kamuoyuna yansımaları için çeşitli yöntemler gündeme getirmiştir. Muhabirlerin araştırmacı nitelikleri yanında, habere konu olan olaylara tanıklık etmeleri için mülakat yapmalarını önermiştir.

Avrupa’da araştırmacı gazeteciliğin gelişimi ise Türkiye’deki gibi çok yeni tarihlere dayanmaktadır. Fransa’da gazetecilerin büyük bir kısmı araştırmacı kelimesini kullanmayı reddetmektedir çünkü araştırma zaten gazetecilik mesleğinin en temel kavramıdır. Dolayısıyla araştırmacı gazetecilikten bahsetmek bir söz uzatımıdır.

Ünlü Fransız araştırmacı gazeteci Edwyl Plenel’e göre, itinalı anketler ve saklı gerçeğin bulunması tam bir vatandaş gazeteciliği tanımlamasına karşı gelmektedir. Fransız basınında tanınan bir diğer önemli isim Pierre Pean’dır. Mitterand’ın gençlik faaliyetleri hakkında yaptığı araştırmalarla ün kazanmıştır. Fransa’da araştırmacı gazetecilik 1980’lerden sonra gelişme göstermiştir. Sadece günün olaylarını sorgulayan bir gazetecilik anlayışı değil, aynı zamanda sorgulayan, inceleyen, bağları çözümleyen, üst mercilere kadar çıkabilen bir gazetecilik anlayışı ortaya çıkmıştır. Le Point gazetesinin muhabirlerinden Jacques Lessiur’e göre araştırmacı gazetecilik her şeyden önce bir olanak meselesidir.

Araştırma gazeteciliği, profesyonellerin boş zamanının olmasını gerektirir. Gazetecinin araştırmasına konsantre olabilmesi için yazı işleri müdürünün gazeteciye rutin işlerden muaf tutması gerekir. Bir başka araştırmacı gazeteci Gilles Perrault da bu durumdan yakınlıkla, sorunun gazetecilerden değil, gazete yönetiminden kaynaklandığını söylemektedir. Dolayısıyla Fransa’da araştırmacı gazeteciliğin, bazen zahmetli bir uğraş olması bazen de yapılan araştırmaların gazete yerine kitap halinde basılması yolu tercih edildiği için çok geliştiği söylenemez.

Türkiye’de Araştırmacı Gazetecilik

Araştırmacı gazetecilik, Türkiye’ye Atlantik ötesinden, hiç bilinmeyen bir yabancı gibi geldi ama karaya çıktığı noktadan yüz metre uzaklaşmadan aşınlarının, hatta akrabalarının coşkulu alkışlarıyla karşılandı. Onu herkes biliyor, tanıyordu. Sadece, araya giren uzun mesafe nedeniyle adı bir süre unutulmuştu. Yoksa o, geldiği yerden çok buralıydı. Hatta buradan oraya gitmiş bile olabilirdi...

Seyfettin Turhan

Ülkemizde 1970’li yılların ikinci yarısında gerçek anlamda araştırmacı gazeteciliğin ilk örneklerini görmeye başlıyoruz. Araştırmacı gazeteciliğin Türkiye’deki öncüsü Gazeteci-Yazar Uğur Mumcu’dur. Uğur Mumcu’nun ANKA Ajansı’nda çalışırken Altan Öymen’le birlikte hazırladığı Mobilya ve Hayali İhracat dosyası Türkiye’de gerçek anlamda araştırmacı gazeteciliğin ilk örneğidir. Mumcu; silah kaçakçılığı ve terör, Ağca ve Rabıta konularında da önemli araştırma dosyaları hazırlamıştır.

Türkiye’de araştırmacı gazetecilik kavramı 1980’lerden sonra gelişme göstermiştir. 1990’lı yıllarda özel televizyonların yayına başlamasından sonra gazeteler ile televizyonlar arasında başlayan rekabet, araştırmacı gazeteciliğın gelişimini hızlandırmıştır. Günümüzde, televizyonlarda önemli araştırmacı gazetecilik örnekleri karşımıza çıkmaktadır.

Batı’da olduğu gibi artık ülkemizde de “masabaşı gazeteciliği” yerini araştırmacı gazeteciliğe bırakmaktadır. Uyuşturucu, çek senet mafyası, yolsuzluklar, yasa dışı (gizli) örgütlerin ortaya çıkması ve ele geçirilmesinde araştırmacı gazeteciliğın önemli katkısı vardır.

1.2. Araştırmacı Gazeteciliğın Nitelikleri

Araştırmacı gazeteciliğın nitelikleri, “araştırma haber” kavramı ile bütünsel olarak açıklanmaktadır. İngilizcede investigate; birisi veya bir şey hakkındaki gerçekleri her yönüyle bulmak, araştırmak anlamında kullanılmaktadır. Investigate Journalism kavramı ise dilimize araştırmacı gazetecilik şeklinde çevrilmiştir. Araştırmacı gazeteciliği ifade eden “investigative” ve “inquiry” kavramları, araştırma haberi rutin haberden ayıran en önemli özellik olan tüm yön ve boyutların araştırılmasına ve ortaya çıkarılmasına işaret etmektedir. Bu nedenle araştırmacı gazetecilik kavramının ortaya çıktığı ABD’de, **“araştırmacı gazetecilik” yerine “derinlemesine gazetecilik” kavramı tercih edilmektedir.** Prof. Dr. Haluk Şahin de araştırmacı gazetecilik kavramı yerine soruşturmacı habercilik kavramını gündeme getirmiştir.

Gazetecilerin büyük bir çoğunluğu bu noktada, araştırmacı gazeteciliğın gazetecilikten ayrı bir uygulama ve anlayış olmadığı görüşünü benimseyerek bunun bir söz uzatımı olduğunu öne sürmektedir. Aslında araştırma kavramı gazeteciliğın ayrılmaz bir parçasıdır. Her gazetecinin takip ettiği haber konusu ile ilgili kapsamlı bir araştırma yapması gerekmektedir.

Tecrübeli bir gazeteci olan Hasan Pulur, gazetecinin haber hazırlama aşamasında araştırmanın önemiyle ilgili şunları söylemektedir: “Bir şeyi duyduktan sonra soruşturacaksınız, konunun uzmanlarıyla görüőeceksiniz, hedef alınan insanı bulacaksınız, ona da doğrulatacaksınız. Ancak bu işlemlerden sonra haber olabilir. Sen bana bir şey söylemişsin, ben de onu yazmışım, bu haber değildir.”

A. Yalçın Kaya ise araştırma haberin rutin haberden farklılığını şöyle açıklamaktadır:

“Rutin haberlerin en önemli ve belirgin özelliği; görünen olması, görüneni aktarmasıdır. Oysaki toplumsal yapı ve yaşam içindeki pek çok olay ve olgu, görüldüğu gibi değildir. Olay ve olguların aslını araştırmak ve gerçekte oldukları gibi aktarmak haberciliğın en önemli görevlerinden biridir. Ancak olay ve olguların gerçekte ne, nasıl, neden olduklarını araştırmak, derinlemesine bir araştırma yapmak, rutin haberde olduğu kadar kolay değildir. Herhangi bir olay ve olgunun perde arkasına bakmak, sergilenen oyundan fazlasını görmeyi gerektirir. ‘Kim sahneliyor, kimler oynuyor, nasıl oynuyorlar, oyun nasıl sahnelenmiş?’ gibi soruların yanıtları ise araştırma haber ile verilir. Bu anlamda rutin haber

sadece sergilenen oyunun ne olduğuna odaklanır. **Rutin haberler araştırma haberlerin ham maddesi olabilir, rutin haberden yola çıkarak araştırma haber yapılabilir.”**

Araştırmacı gazetecilik; bir olay ya da haberin derinliğini ve gerisini bulup çıkartmak, sıradan görülen bir haberin ne denli derinliklere sahip bir olay veya olaylar dizisi olduğunu kanıtlamaktır. Araştırmacı gazetecilik; uzun bir süre, emek ve deneyim istemektedir. Haberi yapılacak olay üzerinde özenle durmak ve araştırmalarla belgelere dayanarak kesin doğrulara varmak gerekmektedir.

Araştırma haber hazırlamak, rutin habere göre çok zaman alır ve sabır ister.

Araştırma haber, özel haberden de farklıdır. Özel haber, habercinin kendi çabası ile ortaya çıkarttığı ve belgelediği haberdır. Herhangi bir haber veya bilgi kaynağı, habercinin kendi çabası ve çevresiyle kurduğu iletişimle sadece ona bilgi verebilir. Bir politikacı, partisinden istifa edeceğini sadece bir gazeteciye açıklayabilir. Bu özel bir haberdır ancak araştırma haber değildir.

Atlatma haber de araştırma haber değildir. Çünkü atlatma haberde, herhangi bir olaya veya konuya diğerlerinden önce ulaşmak esastır. Olay orada duruyordur. Ona ilk ulaşan muhabirin yaptığı haber, atlatma haberdır. Büyük bir spor kulübünün yabancı bir antrenör transfer edeceğini öğrenilmesi ve ilk olarak yayımlanması, atlatma haberdır. Gazetecilikte özel haber de atlatma haber de işlevselliği olan haberlerdir ancak bunlar, araştırma haber değildir.

Araştırmacı gazetecilik, “Kasıtlı olarak gizlenmiş, gizli kalması için yasal ya da pratik önlemler alınmış, gizli kalmasından kamunun siyasal, sosyal, ekonomik zararlar gördüğü birtakım gerçeklerin gün ışığına çıkarılması; neden olduğu zararların giderilmesi” amacına yöneliktir. Kamu yararı, araştırmacı gazetecilik için yaşamsal öneme sahiptir.

1.3. Araştırmacı Gazetecinin Nitelikleri

Araştırmacı gazeteci; bir olayı bütün yönleriyle ele alan, haber kaynaklarını en iyi şekilde değerlendiren, gerektiğinde bu kaynakları saklayabilen ve belli güç odaklarından gelebilecek baskılara direnebilen ve çalışmasını özgürce ortaya koyabilen kişi olarak tanımlanmaktadır.

Araştırmacı gazeteciyi diğerlerinden ayıran iki önemli özellik vardır: Birincisi; araştırmacı gazeteci, habere konu olan olay ve olguları derinlemesine incelemek, elde edilen verileri bireysel değer yargılarından arındırmak durumundadır. İkincisi ise; öne çıkan, kamuoyunu ilgilendiren, özellikle de güç odaklarınca engellenen, gizli ve üstü örtülmüş olaylara, çeşitli yol ve yöntemlerle ulaşarak onları açıklığa kavuşturmasıdır. Dolayısıyla araştırmacı gazeteci, toplumu gizli kalmış gerçeklerden arındırma ve aydınlatma anlamında önemli bir misyona sahiptir. Araştırmacı gazetecilik; uzun bir süre, emek ve deneyim istemektedir. Haberi yapılacak olay üzerinde özenle durmak ve araştırmalarla belgelere dayanarak kesin doğrulara varmak gerekmektedir. Araştırmacı gazeteci, olayın görünen yönü dışında, gizli kalmış yönünü ortaya çıkarmaya çalışır. Gizleneni, perde arkasında kalanı ortaya çıkarmak sabırlı ve özverili bir çalışma gerektirmektedir.

Araştırmacı gazeteci; zorluklar karşısında yılmayan, gerçeği ortaya çıkarma amacına motive olan kişidir. Zorluklara katlanmak, güçlü bir kişilik yapısına işaret etmektedir. Seyfettin Turhan'a göre araştırmacı gazeteci, "davaya hazırlanan bir avukat, kazı yapan bir arkeolog gibi sabırlı olmalıdır." Araştırmacı haberci, kuşkucu olmalıdır. Araştırmacı habercinin kuşkuculuğu, sadece kendisine verilen bilgilerin doğru olup olmadığı konusu ile sınırlı değildir. Aynı zamanda olaylar, olgular ve ilişkiler ile ilgili kuşku da duymalıdır.

Araştırmacı gazeteci, titiz olmalıdır. Haberde kullandığı bilgileri titizlikle araştırmalı ve sağlam kaynaklara dayandırmalıdır. Bilgi aldığı kişi ve kurumlar konusunda titiz olmalıdır.

Araştırmacı gazetecinin diğer niteliklerini ise şöyle sıralamak mümkündür:

- Araştırmacı gazeteci, kişiliği ve geçmişi ile haber kaynaklarına güven vermelidir.
- Arşivlemeyi, bunlardan yararlanmayı, belgeleri incelemeyi ön planda tutmalıdır.
- Olayların birbirleriyle ve insanlarla ilişkilerini iyi kavramalıdır.
- Kurum ve kuruşların işleyişini bilmeli, kilit noktasındaki kişileri yakından tanımalı ve bu kişilerle iyi diyalog kurmalıdır.
- Elde ettiği ve ulaştığı bilgi, belge ve verileri farklı kaynaklardan doğrulatmalıdır.
- alışmalarıyla polise, yargıca, savcıya malzeme hazırladığı hâlde, bu çevrelerle ilişkilerini iyi ayarlamalı, bu çevrelere alet olmaktan kaçınmalıdır."

1.4. Araştırmacı Gazeteciliğin Konuları

Yaşamın kendisi, insanla ilgili her Şey araştırma haberin konusu olabilir. Araştırmacı gazeteciliğin ilgilenebileceği konular sonsuz gibidir. Bazen bunlar, günlük yaşantımızın ayrıntıları gibi kimsenin dikkatini çekmeden olur biter ya da sürer gider. Araştırma haber konularının hiç bilinmeyen konular olması gibi bir özellik yoktur. Tam tersine hiç bilinmeyen konular araştırma haber için uygun değildir. Araştırmacı gazeteci Jonathan Nuemann'a göre araştırmacı habercilik yoluyla aydınlatılan hikyelerin yüzde 90'ı bilinen konulardır. İnsanlar; bildikleri, aşına oldukları konulara ilgi duyar, onlarla ilgili daha fazla bilgi edinme isteği duyarlar. Nuemann, "Hiç bilinmeyenlerden iyi hikâyeler çıkmaz zaten. En azından ortaya konan gerçekler pek fazla kimseyi etkilemez." görüşünü dile getirmiştir.

Toplumsal yaşamın gün geçtikçe karmaşık bir hl alması; ilişkilerin, çıkarların ve çatışmaların da karmaşık bir yapıya girmesine neden olmuştur. Bu yapı içinde kimi olaylar özellikle saklanmak istenir. Bunun için kimi zaman olayı ve failleri ortaya çıkaracak deliller yok edilir, kimi zaman görgü tanıkları, doğrudan sorumluluğu olmamasına karşın olay ile ilgisi bulunan kişiler, hatta olayın kahramanları tehdit edilir. Kimi zaman da yasal olanaklar kullanılarak olayın gizli kalması sağlanır.

Bu konular araştırmacı gazetecilik için ilginç olmasının yanında toplumsal yapı ve yaşam için de önem taşır. Bu nedenle gizli kalması kamuya siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel anlamda zarar veren olaylar; araştırmacı gazeteciliğin öncelikli konuları arasında yer alır. Yayınlanması durumunda kimi kişi ve kurumları incitecek olaylar, araştırmacı gazeteciliğin konuları arasında ayrıcalıklı bir yere sahiptir.

Araştırmacı gazetecilikte en çok işlenen haber konularının başında kamu görevlilerinin, politikacıların faaliyetleri gelir. Bu grubun toplumsal yapı ve yaşam içinde yer alan bireyler üstündeki etkisinin çok olması, kaynakların dağıtımındaki yetki ve sorumluluğu elinde tutması, faaliyetlerini haber olayı hline getirmektedir. Çünkü toplumsal yapıyı oluşturan ve yön veren en önemli kurumların başında politika ve bürokrasi gelmektedir. Yürütme, yasama ve yargı glerinin yanı sıra devletin diğer kişi ve kurumlarının faaliyetleri de önem taşımaktadır. Yerel düzeydeki politikacı ve bürokratların faaliyetleri de "araştırma haber" konusu olmaktadır. Suçun çok boyutlu ve sınır tanımayan bir örgütlenme yapısına sahip olması nedeniyle yabancı politikacı ve bürokratların faaliyetleri de araştırma haber konuları arasında önemli bir yere sahiptir. Aynı zamanda adli vaka olan rüşvet, sahtecilik, yolsuzluk ve usulsüzlükler de araştırmacı haberciliğin konuları arasında önemli yer tutmaktadır.

"Hangi konularda araştırma haber yazılabilir?" sorusuna yanıt aranırken başvurulacak yöntemlerin en kolayını bir gazeteye bakmak olacaktır. Günlük bir gazetenin içerik olarak işlediği tüm konular, araştırma haber konusu olarak seçilebilir. Araştırmacı haberciliğin konuları politik, ekonomik, toplumsal ve kültürel boyutlara sahip konular olabilir.

Örneğin; Fakir Fukara Yardım Fonu, devlet hazinesinden ayrılacak bir paranın çok muhtaç insanlara yardım olarak karşılıksız verilmesi amacıyla kuruldu. Uygulama fonun kurulmasına ilişkin yasanın çıkmasıyla başladı. Uygulamayla ilgili bazı bilgiler ilk

dönemlerde basında yer aldı. Günümüzde bu fonla ilgili haberlere kitle iletişim araçlarında rastlanmamaktadır. Yasa yürürlükte olduğuna göre uygulama sürdürülüyor demektir. Bu iş için ne kadar para ayrılıyor, paralar nasıl dağıtılıyor, kayırmalar oluyor mu, bu yardımdan pay alabilmek için sahtekârlık yapan oldu mu ya da sağlık giderlerini karşılayamayacak durumda olan muhtaç kişilere yönelik olarak geliştirilen Yeşil Kart uygulamasında son durum nedir?

Bir başka örnek olarak toplu konut kooperatiflerini verebiliriz. Yükselen sektörlerden konut sektöründe kooperatifler büyük gelir ve kazanç kaynağıdır. Bu konunun incelenmeye alınması için sokaktaki vatandaşlar arasında toplu konut kooperatifleri konusunda konuşulanlar, anlatılan hikâyeler harekete geçmek için yeterlidir. Sadece ilk birkaç sorunun araştırılması yeni soruları arka arkaya ortaya çıkaracaktır.

Araştırmacı gazetecilikte haber konuları, normal dışı görünen, mantıklı açıklaması olmayan “gariplik, tuhaflık” içeren olayların arkasında gizlidir. Hiç gereksinim olmadığı hâlde bir caddeye üst geçit yapılması, alt ve üst geçit yapıldığı hâlde trafik ışığı ihalesi açılması, ticari faaliyeti olmayan bir şirketin açılması gibi mantıklı açıklaması olmayan olaylar araştırma haber konusu olabilecek niteliktedir.

Aşağıdaki araştırma haberini inceleyiniz. Sizler de sınıfa farklı konulardaki araştırma haber örnekleri getirerek, haberin niteliklerini inceleyiniz.

40 Milyon Dolar Harcıyıp Geri Aldık Ama... Karun Hazinesi Anavatanında Çalındı

Türkiye'nin ABD'deki Metropolitan Müzesi'nden geri almayı başardığı Karun Hazinesi'nin en önemli parçalarından biri Uşak Arkeoloji Müzesi'nden çalındı, yerine de sahtesi bırakıldı

Türkiye'nin 40 milyon dolar harcıyıp 10 yıllık hukuk mücadelesi sonrasında ABD'deki Metropolitan Müzesi'nden geri almayı başardığı Karun Hazinesi'nin en önemli parçasının çalındığı ortaya çıktı. Uşak Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen 450 parça eser içinde en nadide parçalardan biri olarak dikkat çeken Toztepe

Tümülüsü'nden çıkan "Kanatlı Denizati" (hippokampos) şeklindeki altın broşun yerine de sahtesinin koyulduğu belirlendi.

Hırsızlık, sahte isim ve adres bildiren bir kişinin ihbarıyla ortaya çıktı. Şoke eden bu gelişmenin ardından Kültür ve Turizm Müdürlüğü soruşturma başlattı. Paha biçilemeyen eserin ne zaman ve ne şekilde çalındığı henüz tespit edilemedi. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na Ocak 2006'da yapılan ihbar üzerine müfettişler, Uşak Arkeoloji Müzesi'nde üç hafta süren incelemelerde bulundu. Broşun İzmir Arkeoloji Müzesi uzmanlarından oluşturulan 3 kişilik komisyonca incelenmesi sonucu, çalındığı ve yerine sahtesinin konulduğu belirlendi.

Karun'un Laneti!

Müze Müdürü Kazım Akbıykoğlu, güveniğin yeterli olmadığını belirterek şöyle dedi: "Bu eserlerin getirilmesi için 10 yıl mücadele ettim. Eserleri ABD'den teslim alan benim. Köylüler, 'Hazineyi bulanların hepsi birer birer öldü. Müdürüm Karun'un laneti sizi de tutar' derlerdi de inanmazdım ama doğru çıktı. Eserler benim üzerime zimmetli."

Güvenlik Çok Zayıf

Karun Hazinesi'nin sergilendiği müzede büyük güvenlik zafiyeti yaşıyor. Kapı girişinde ziyaretçilerin üzerleri aranmadığı gibi kapıda dedektör gibi cihazlar da bulunmuyor. Müzede kameralı sistem Aralık 2005'te devreye girmiş. 6 kameranın görüntüleri tek monitörden izleniyor. Müzenin bahçesi de 1 metre yüksekliğinde demir parmaklıklı bir çitle korunuyor.

Sadece Vitrin Kilidi Koruyor

Örneğin, eserlerin sergilendiği vitrinlerin camlarının kırılması veya başka türlü bir müdahalede bulunulması durumunda devreye girecek alarm sistemi bulunmuyor. Eşi bulunmaz eserler küçük bir vitrin kilidi ve kurşun mühürle korunmaya çalışılıyor.

Monitöre de Ziyaretçilere de Tek Görevli Bakıyor

Monitöre bakan görevli aynı zamanda bilet kesip ziyaretçilere de bilgi veriyor. Bir kişi bilet kesen görevliyi oyaladığı zaman güvenlik tamamen pasif bir duruma düşüyor.

Yurt İçi Ve Yurt Dışında Araştırmalar Sürüyor

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları Müzeler Genel Müdürü Orhan Düzgün, hırsızlıkla ilgili olarak şu açıklamayı yaptı: "Bakanlığımıza gelen ihbar imzasız olmasına rağmen ciddiye alıp soruşturma istedik. Bakan Bey'in onayıyla başlayan soruşturma sonucunda maalesef bu kötü olayla karşılaştık. Üç kişilik komisyon, eserin sahte olduğunu rapor etti. Soygunun nasıl gerçekleştiği henüz bilinmiyor. Eserin bulunması için yurt içi ve yurt dışında araştırmalar sürüyor. Biz ihbardan önce müzenin kamera sistemleri arızalı olduğu için çalışma başlatmıştık. 2005'in aralık ayında kamera sistemlerini tamamen yeniledik."

Yağmalayan Köylüler Anlaşamadı, İhbar Etti

"Çok zengin kişileri" tanımlarken kullanılan "Karun gibi" kelimesinin türemesine neden olan Lidyalıların son kralı Kroisos, namı diğer Karun, MÖ 6. yüzyılda yaşadı. Müzede sergilenen eserler bu döneme ait olduğundan Lidya Hazinesi veya Karun Hazineleri olarak biliniyor. Karun Hazinesi soygunu 1965'te Toptepe Tümülüsü'nün kaçak kazısıyla başladı. Burada; altın başlı tutamaklı kepçe, altın makara, altın iğneli küpe, altın kanatlı at broş, akik ve taştan yapılmış geometrik şekilli kolye, arslanbaşı şeklinde bir çift bilezik, uçları taş boncuklu püskül şeklinde altın gerdanlık bulundu. 1966'da ikinci bir soygun İkiztepe Tümülüsü'nde yaşandı. Birkaç yıl boyunca süren kaçak kazılarda çıkarılan eserler yasa dışı yollardan yurt dışına kaçırıldı. Köylüler arasında paylaşımında anlaşmazlık çıkınca içlerinden biri ihbarda bulundu ve hazinenin varlığı belirlendi.

İlk Resmi Kayıt 1984'te ABD'de Ortaya Çıktı

Kaçırılan eserlerin Metropolitan Müzesi'nde olduğu yönünde bilgiye ulaşıncı, 1983 yılında Türkiye Karun Hazinesi'ni istedi ancak sonuç alamadı. Kaçırılan eserlerle ilgili ilk resmi kayıt ise 1984'te ortaya çıktı. Metropolitan Müzesi'nin "A Greek and Roman Treasury" adlı bir kataloğunda bu eserler yer alıyordu. Katalog, gazeteci Özgen Acar tarafından Kültür Bakanlığı'na iletildi. Bu katalogta, Uşak ve çevresindeki tümülüslerde kaçak kazılar sonucu bulunan ve yurt dışına kaçırılan Karun Hazinesi'nin bir kısmının yer aldığı görüldü. Bunun üzerine Türkiye, "Hays and Sklar" isimli hukuk firmasıyla anlaşarak Mayıs 1987'de Metropolitan'a dava açtı. Davanın aleyhine devam ettiğini gören müze, Ekim 1993'te 363 eserin iadesini kabul etti. Aynı yıl Türkiye'ye getirilen eserler Uşak Arkeoloji Müzesi'ne gönderildi.

1.5. Araştırmacı Gazeteciliğin Haber Kaynakları

Araştırmacı gazetecilikte “her Şey”, “herkes” haber kaynağı olabilir. Bir kişinin telefonu, bir sene öncesine ait önemli makalelerin yer aldığı dosyanın taranması, dikkatsizce yazılmış bir basın bildirisi, eski bir not ya da internette amaçsızca gezinirken rastlanan anekdotlar haber kaynağı işlevi görebilir.

Araştırmacı gazeteci, haber yaptığı olayla ilgili bilgilerin doğruluğundan emin olmak ve bunu ispatlamak zorundadır. Bu nedenle haber aldığı kaynaklar oldukça önemlidir. Kimi zaman intikam almak kimi zaman bir yanlıŐı düzeltmek kimi zaman da artık hataya ortak olmayı bırakmak için araştırma habere konu olabilecek bir olay bildirilir veya ihbar edilir. Sorunlarla ilgili, adeta bu konuda motive olmuş bilgi sızdırcıları vardır. Bu durum açık kimlik ile yapılabildiği gibi isim vermeden de yapılmaktadır ancak genelde insanlar kendi kimliklerini gizleyerek, kendilerini açığa çıkaran bilgiler vermeden diğer kişi veya kurumları ihbar ederler. Bunlar genelde güvenilirlikleri dŐuk kaynaklardır ancak ana kaynaklara nasıl ulaŐılabileceđi konusunda yararlı olabilirler. Araştırmacı gazeteci, kendisine ulaşan bu tür bilgileri bilgi ve deneyim süzgecinden geçirerek değerlendirmelidir.

Araştırmacı gazetecinin belki de en önemli kaynağı, insanlarla kurduğu iliŐkiler ve yüz yüze yapılan görüŐmelerdir. Araştırmacı gazetecinin sürekli haber aldığı ve haberi vermekten hiç çekinmeyen haber kaynakları vardır. Özellikle, bir durumdan dolayı mağdur olanlar bu konuda önemli yer tutar. Mağdur olan kişilerin dıŐa vurumları; yazılı, imzasız olabileceği gibi yüz yüze de gerçekleŐmektedir.

Bu konuda yaşanan bir örnek, lkemizde “İSKİ Skandalı” olarak bilinen İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi’ndeki yolsuzluk olayı, kurumun genel müdürünün boŐandıđı eŐine 800 bin dolar verdiğinin duyulması ile ortaya çıkmıştır. Genel müdürün boŐandıđı eşi, kendisinden boŐanarak daha genç biriyle evlenen eŐinden intikam almak için bu parayı aldığını kamuoyuna açıklamıŐtır.

Kaynağı değerlendiren gazetecinin artık hareket noktası belirlenmiŐ olmaktadır. Bazen muhalefet mensupları, iktidarın olumsuz yönlerini ortaya çıkarmak için bu tür faaliyetler içerisine girmektedir. Bunların dışında, para karşılığında bu iÇi yapan insanların oluŐturduđu haber kaynakları vardır. Çoğu kaynak, isminin açıklanmasını istemez. Bu durumda gazeteci kaynağa sayđı gösterip dıŐa vurmamalıdır. Bunun yanında karŐılıksız olarak gazetecilerle kurulan iliŐkiler veya vicdani sorumlulukla hareket eden haber kaynakları da vardır. rnek olarak, Malatya ocuk Esirgeme Kurumu’nda meydana gelen Őiddet skandalının ortaya çıkarılmasını verebiliriz. Burada araştırmacı gazeteci Mehmet Ali nel bir vatandaŐın ihbarı ile harekete geçmiŐ ve toplumdan gizlenen bir durumu ortaya çıkarmıŐtır. Ancak Őunu unutmamak gerekir; sadece ihbara dayanarak haber yapmak meslek ahlakı ile bađdaŐmaz. Araştırmacı gazeteci, ihbar aldığı konu ile ilgili araştırma yapmak, delil toplamak ve emin olduktan sonra haber olarak sunmak durumundadır.

Araştırma haberde işlenen konu veya olayın tarafları da önemli haber kaynaklarıdır. Olayın tarafları, haber konusunun içinde olan kişilerdir. Haber bir suçu içeriyorsa suçun failleri, kaybedenler, kurbanlar, rakipler, düşmanlar bu grubun içinde değerlendirilebilir. Yolsuzluk yapılan kurumun çalışanları, kendisine verilen görevi eksiksiz yerine getiren görevlilerin de arasında yer aldığı kurbanlar, olayın oluşumuna doğrudan katkısı olmamasına karşın, olay sonrasında zarara uğrayanlardır. Bu nedenle sahip oldukları bilgileri, kendilerine zarar verenleri ifşa edecek kişilerle paylaşmaya genellikle hazırdırlar.

Olayın tarafları, başvuru kaynakları arasında en fazla bilgiye sahip olan kaynak niteliği taşır. Ancak bu tarz kaynakların tarafsız, nesnel bilgi vermeleri, sürecin bütününe hâkim olmaları zordur. Araştırmacı gazeteci, habercilik etiği ve ilkeleri gereği olayın ve konunun taraflarının görüşünü, bilgisini almak zorundadır. Öte yandan bir pişmanlık anının, “artık kaçacak bir yer kalmadı” duygusunun olayın veya konunun taraflarının itiraf etmesini, nesnel bilgi vermesini sağlayabileceği de göz ardı edilmemelidir.

Günümüzde araştırmacı gazeteciler haber kaynaklarıyla ilgili sıkıntılar yaşamaktadır. Gazetecilere duyulan güvensizlik ya da kötü bir durumla karşılaşma korkusuyla insanlar bilgi vermekten çekinmektedir. Gazetecinin, bilgi alacağı kişilerin güvenini kazanması önem taşımaktadır.

Araştırmacı habercilikte araştırılan konu veya olayla ilgili uzmanlar da önemli haber kaynakları arasında yer alır. Araştırmacı gazeteci, bilgi topladığı olay veya konu ile ilgili uzman olan güvenilir kişilerin bilgisine başvurabilir. “Yasal düzenlemeler nasıl delinebilir, yasal düzenlemede nasıl bir boşluk var, bu alanda işler nasıl yürüyor?” şeklindeki sorular uzmanlara yöneltebilecek sorulardır. Uzman kişiler, gazeteciye araştırdığı konuyla ilgili yeni perspektifler kazandırabilir, rehberlik yapabilirler.

Araştırmacı gazetecilikte yasal düzenlemeleri gösteren metinler ve yargı kararlarını içeren belgeler önemli bilgi kaynaklarıdır. Yasa, tüzük ve yönetmeliklerle mahkeme tutanakları, mahkeme kararları, nüfus kütükleri, polis, adliye, muhtar, vergi, hastane, okul, banka, hapisane kayıtları bu türden kaynaklardır. Kurum ve kuruluşların kâr/zarar tabloları, gazete ilanları, basın bültenleri ve dergileri de bilgi kaynaklarıdır.

İnternet üzerindeki siteler, CD, DVD gibi manyetik ortamlara kaydedilmiş farklı konulardaki veriler gazetecinin kullanması gereken bilgi kaynaklarıdır. Ses kayıtları, video görüntüleri, fotoğraflar da çok değerli bilgi kaynaklarıdır.

Araştırmacı gazetecinin haber kaynaklarıyla ilişkilerinde haberi elde etme aşamasından başlayarak her aşamada bu etik sorumluluk duygusu ile hareket etmesi gerekmektedir. Gazeteci, salt inandırıcılık ve ikna ile doğruluğunu araştırmadan haber üretiyorsa sorumlu habercilik anlayışından söz edilemez.

1.6. Araştırmacı Gazeteciliğin Zorlukları

Araştırmacı gazetecilik, gizli kalmış ya da özellikle gizli kalması için çaba sarf edilmiş haber değeri taşıyan konuları kamu yararı gözeterek ortaya çıkarmayı hedeflediği için yorucu olduğu kadar tehlikeler de içermektedir.

Toplumda yara hline gelmiş uyuşturucu ticareti, mafya, yasa dışı çeteler, kamu kurumlarında yapılan yolsuzluklar, rüşvet skandalları, toplum sağlığını tehdit eden özel kesim işletmeleri gibi birçok konunun ortaya çıkmasında araştırmacı gazeteciliğin rolü yadsınamaz. Böyle önemli konuları içermesi nedeniyle araştırmacı gazeteciler pek çok tehlike ile karşı karşıyadır.

Araştırmacı gazetecilik için bazı riskleri göze almak gerekmektedir. Gizli kalmış olayların üzerindeki gizemi kaldırmak amacıyla inceleme ve araştırmalarını olabildiğince derinleştirerek gerçeklere ulaşmaya çalışan araştırmacı gazeteciler; yolsuzlukları ortaya çıkanların, yer altı örgütlerinin ve diğer kesimlerin tehditleri ile karşılaşabilmektedirler.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
<ul style="list-style-type: none">➤ Araştırmacı gazeteciliğin gelişimini ve araştırma haber örneklerini inceleyiniz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Araştırmacı gazeteciliğin gelişimi konusunda Seyfettin Turhan'ın "Araştırmacı Gazetecilik", A. Yalçın Kaya'nın, "Araştırmacı Habercilik Kavram, Süreç ve İlkeleri" kitaplarından yararlanabilirsiniz.➤ Gazeteciler Cemiyeti, Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü ve BİANET tarafından düzenlenen eğitim seminerlerinin konuyla ilgili dokümanlarını (internetten) araştırınız.➤ Haluk Şahin'in, Açık Radyo'da yayımlanan Soruşturmacı Gazetecilik konulu "Medya Konuşmaları"nı inceleyiniz.
<ul style="list-style-type: none">➤ Araştırmacı gazeteciliğin ve araştırmacı gazetecinin niteliklerini analiz ediniz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Yaşadığınız bölgedeki kitle iletişim araçlarında inceleme araştırma haberciliği konusunda uzmanlaşmış gazetecilerle söyleşi yapabilirsiniz.➤ Araştırmacı gazetecilerin yazdıkları kitapları inceleyiniz.
<ul style="list-style-type: none">➤ Araştırmacı gazetecilikte haber araştırma ve bilgiye ulaşma yöntemlerini inceleyiniz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Sınıfta incelediğiniz araştırma haber örneklerinde hangi kaynaklardan yararlandığını inceleyiniz.
<ul style="list-style-type: none">➤ Araştırmacı gazeteciliğin zorluklarını araştırınız.	<ul style="list-style-type: none">➤ Araştırmacı gazetecilik faaliyetleri nedeniyle öldürülen, yargılanan gazeteciler hakkında araştırma yapınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Araştırmacı gazeteciliğin gelişimini ve araştırma haber örneklerini incelediniz mi?		
2. Araştırmacı gazeteciliğin ve araştırmacı gazetecinin niteliklerini analiz ettiniz mi?		
3. Araştırmacı gazetecilikte haber araştırma ve bilgiye ulaşma yöntemlerini incelediniz mi?		
4. Araştırmacı gazeteciliğin zorluklarını analiz ettiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “**Evet**” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet sonunda kazandıklarınızı aşağıdaki soruları cevaplandırarak ölçünüz.

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. () Araştırmacı gazetecilik, gazetecilik mesleğinin özünde bulunan araştırma eylemine dayanır.
2. () Amerikan gazetecilik tarihinde araştırmacı gazetecilik kimliği ile asıl öne çıkan iki isim; Washington Post gazetesi muhabirleri Bob Woodward ve Carl Bernstein'dır.
3. () Herhangi bir olay ve olgunun perde arkasına bakmak, sergilenen oyundan fazlasını görmeyi gerektirmez.
4. () Haberi yapılacak olay üzerinde özenle durmak ve araştırmalarla belgelere dayanarak kesin doğrulara varmak gerekmektedir.
5. () Araştırma haber hazırlamak rutin habere göre çok zaman alır, sabır ister, tehlikelidir.
6. () Araştırmacı gazeteci toplumu gizli kalmış gerçeklerden arındırma ve aydınlatma anlamında önemli bir misyona sahip değildir.

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

7. Araştırmacı gazetecilik, birtakım güç odaklarının bilinmesini istemedikleri, ancak bilinmesinde kamu yararı bulunan olguları sistematik bir araştırma ile ve belgeleriyle ortaya çıkarıp kamuya sunmayı uğraş edinmiş bir dalıdır.
8., araştırmacı gazetecilik alanında kendi adını taşıyan ödüller düzenlenen bir gazetecidir.
9. Gazeteci Uğur Dündar, programı ile televizyonda araştırmacı haberciliğin öncülüğünü yapmıştır.
10. yararı, araştırmacı gazetecilik için yaşamsal öneme sahiptir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

İnceleme-araştırma haberi yazabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Ülkemizde yaşanan ve boyutları araştırma haber niteliği taşıyan bir olayı seçerek bu olayla ilgili farklı kitle iletişim araçlarında yayımlanan haberleri derleyiniz. Olayın gelişimi, nasıl araştırıldığı, hangi kaynaklardan yararlandığı, hangi sonuçlara ulaşıldığı ile ilgili rapor hazırlayınız. Haberlerin yazım tekniklerindeki farklılıkları da raporunuza yansıtınız.

2. İNCELEME-ARAŞTIRMA HABERİ HAZIRLAMA

2.1. Haberin Araştırılması

Araştırma haberi hazırlamak öncelikle planlı hareket etmeyi gerektirir. Araştırma haberi için plan, yol haritasıdır. Araştırma haberi hazırlamanın basit bir planı üç aşamadan oluşur: Konunun belirlenmesi, araştırmanın yürütülmesi ve yayına hazırlanması. Araştırma haber planının ilk aşamasında yani konunun belirlenmesi aşamasında, neyin araştırılacağına karar verilmelidir. Araştırmacı gazeteci, hedef kitleye haber konusunun hangi boyutunu ileteceğini, bunun için ne tür bilgilere ihtiyacı olacağını belirlemelidir.

Konunun belirlenmesi aşamasında sezgiler ön plandadır. Bu durum, “haberi koklamak” olarak adlandırılır. Koku alma aşamasında gazeteci, kendisini etkileyen yüzlerce olay karşısında hangi olayın toplumu etkileyeceğini, ciddi boyutta haber niteliği taşıdığını belirlemek zorundadır. Sezgiler, deneyimle birleştğinde işlevsellik kazanır. ABD’nin tanınmış araştırmacı gazetecilerinden Jack Anderson, sezgilerin önemini şu sözlerle açıklamaktadır: “Deneyimle kesin sezgiler geliştirirsiniz. Kısa bir süre sonra dolandırıcılar nasıl iş yapar öğrenirsiniz.”

Araştırmanın yürütülmesi aşamasında bilgilerin hangi yolla toplanacağı kararlaştırılır. Bilgi, belge, görüntü ve ses toplamak için kullanılacak ve kullanılması gereken yöntemler saptanır. Haberde kullanılması düşünülen bilgiler ve belgeler önem derecelerine göre sıralanır.

Araştırmacı gazeteciler genelde haber için bilgi toplamaya başladıklarında, aşağıdaki soruları sorarak yanıt arama yoluna giderler.

- En güvenilir kaynaklarım kimlerdir? Kimlerle görüşmek zorluk çıkaracaktır? Önce ve sonra sıralamasında kimlerle konuşmalıyım?
- Ne türde kamusal ve özel kayıtlara gereksinim duyuyorum? Onları nereden elde edebilirim?
- Kanıtlamaya çalıştığım soruna hangi kaynaklar birincil, hangileri ikincil derecede katkı sağlayabilirler?
- Ne kadar süreye gereksinim duyuyorum?

Araştırmacı gazeteci, bu soruların yanıtlarını saptadıktan sonra düzenli ve sistematik bir şekilde araştırmaya başlamalıdır.

Araştırmacı gazetecilikte en çok kullanılması gereken bilgi toplama tekniklerinden birisi yazılı kaynaklardan bilgi toplama değildir. Tekniğin uygulanması oldukça basittir. Öncelikle araştırma haberde kullanılması yararlı görülen yazılı kaynaklar ve belgeler listelenmelidir. Haberde kullanılacak belgelerin mutlaka fotokopisinin alınması gerekir. Gerekli incelemeler yapıldıktan sonra toplanan bilgi ve belgeler kesinlikle doğrulanmalıdır. Doğrulama aşamasında tek kaynağa bağlı kalınmamalıdır. Araştırmacı haberci, herhangi bir yazılı kaynaktan elde ettiği istatistiki bir bilgiyi veya yasal bir yorumu, farklı kaynaklardan teyit etmelidir. Herhangi bir kaynaktan elde edilen bir bilgi, diğer kaynak tarafından yalanlanıyorsa en az iki kaynağa daha başvurmak gerekir.

Araştırma haberin araştırılmasında gözlem tekniği de oldukça etkin bir tekniktir. Gözlem iki türlü yapılabilir. Bunlar, katılımcı gözlem ve dışarıdan gözlemdir.

Araştırmacı habercinin, haber konusu ile ilgili olaylara veya bu olayların sonucunda gelişen, devamlılık niteliği taşıyan olaylara katılması, katılımcı gözlemdir. Katılımcı gözlem daha etkin sonuçlara ulaştırabilir. Çünkü sürecin tanığı, bizzat araştırmacı gazetecinin kendisidir. Katılımcı gözlem, çoğunlukla gazeteci kimliği saklanarak yapılır. Bu durum etik olarak tartışmalıdır. Katılımcı gözlem, zaman açısından da dezavantajlıdır. Haberin araştırılması haftalar, aylar sürebilmektedir. Katılımcı gözlem, bu olumsuzlukları nedeniyle çok tercih edilmez ancak zor, zaman alıcı ve riskli olsa da katılımcı gözlemlerle daha sağlıklı bilgiler edinilebilir.

Dışarıdan gözlemlerde de araştırmacı gazeteci olayın dışında kalır ve kişilerin, ilişkilerin ne olduğunu anlamaya çalışılır. Elde edilen bilgiler kuşkulu olmakla birlikte ipucu niteliği taşır. Ham bilgilerin işlenmesi, geliştirilmesi gerekir.

Haberin araştırılması aşamasında görüşme tekniğiyle de bilgi toplanır. Bu teknikte derinlemesine bilgi yüz yüze görüşmelerle daha kolay elde edilir. Gazeteci; görgü tanıkları, uzmanlar, resmi görevliler ve son olarak da olayın tarafları ile görüşme yapar. Deneyimli gazeteciler, görüşmelerine merkezde yer alan en önemli kişi ile başlamazlar. Bunun yerine, haber konusunun dışında kalmış olsa da kendileri ile konuşmaya, kendilerine bilgi vermeye istekli kişilerden bilgi toplamaya başlarlar.

Ambulans şirketiyle ilgili yapılan bir haberde şirketin sahibi veya yöneticisinden önce şoförlerle görüşmek gerekir. Hatta şirkette çalışan şoförler yerine eskiden bu şirkette çalışmış olanlarla görüşmek daha doğrudur. Ardından şu an çalışanlar ve son olarak da merkezde yer alan şirket sahibi veya yöneticileri ile görüşme yapılmalıdır. Bu çok daha sağlıklı bir yöntemdir. Çünkü olayın dışındakilerin bilgi vererek zarara uğramaları, risk almaları, tehdit edilmeleri olasılığı daha düşüktür. Bu nedenle bilgi vermeleri daha kolay, verdikleri bilgi daha geçerli ve güvenilir olacaktır.

Dışarıdan içeriye yapılan görüşmeler ile elde edilen bilgiler, sonradan elde edilen bilgilerle güçlendirilmeli, desteklenmeli ve düzeltilmelidir. Bu tür görüşmelerde, görüşme yapılan kişinin olayın taraflarına karşı tutumuna ve verdiği bilgilerin objektif olup olmadığına dikkat edilmelidir. Görüşmelerde ses kayıt cihazı kullanmaya özen gösterilmelidir.

Gazetecinin görüşme yaptığı kişilere güven vermesi, kendisine duyulan güveni kötüye kullanmaması gerekir. Off the record kuralına uygun davranmalı, kimliğini açıklamak istemeyen haber kaynaklarının isimlerini yazmamalıdır.

Araştırmacı gazetecilikte, görüşülen kişilere soru yöneltmek çok ince ve beceri gerektiren bir konudur. Soru sormak, ustaca kullanılması gereken bir araçtır. İnsanları incitmeden zorlu sorularla doğruları öğrenmek gerekir. Soruların ne olduğu, nasıl sorulacağı, kimlere yöneltileceği, ne zaman sorulacağı önem taşır. Bu sıralananlar zaten gazeteciliğin “dört doğru kuralı” olarak adlandırılmaktadır. Bu kurala göre doğru soru, doğru biçimde, doğru kişiye, doğru zamanda sorulmalıdır.

Araştırmacı gazetecilikte sorulan sorular, aranan ve öğrenilmek istenen gerçeğin bilindiği esas alınarak düzenlenmelidir. “Turan Çevik’le görüştünüz mü?” yerine, “Turan Çevik’le neden görüştünüz?” şeklinde sorulmalıdır. Birinci yöntemde yalanlama fırsatı vardır. Bilgi istenir. İkinci yöntemde ise açıklama istenir. Turan Çevik’le görüştüğü kesindir, onu yalanlamaz, çünkü görüşme nedenini nasıl açıklayacağını düşünmekle meşguldür. Soru cümlesine çok daha kesin suçlama da eklenebilir: “Turan Çevik’le oğlunuzun iş ortaklığını mı görüştünüz?” Soru bu şekilde sorulursa kaynak, suçlamanın şaşkınlığı içine sokulmuş olur. Sorunun son bölümünde yer alan suçlama veya iddiayı nasıl inkâr edeceğini veya yalanlayacağını düşünür, dikkatini buna yoğunlaştırır. Böylece asıl öğrenilmek istenenleri itiraf edebilir, daha farklı ipuçları verebilir.

Araştırma haber için yapılan görüşmelerde kimi zaman çok daha farklı bir soru sorma yöntemi kullanılmaktadır. Bu yöntemde araştırmacı gazeteci, görüşmeye çok doğrudan, çok sert ve asıl ulaşılmak istenen konuyu ortaya çıkaracak sorular sorarak başlamaktadır. “Dumanı tüten silah görüşmesi” olarak adlandırılan bu yöntemde gazeteci, diğer kaynakları kullanarak araştırmasını tamamladıktan sonra araştırılan olumsuzluğu yapmış olan kişiye soru sormaktadır. Soru sorulan kişi, kendisine yöneltilen bu suçlamayı çok büyük olasılıkla inkâr etmektedir. İnkârın ardından haberci, yanında getirdiği kanıtları ortaya çıkarmakta ve kişinin suçunu kabul ve itiraf etmesini sağlamaya çalışmaktadır. Bu soru sorma yönteminin en sık kullanıldığı kitle iletişim aracı televizyondur. Televizyon için kullanılan ve genellikle gizli kamera ile çekilen bu görüntülerin yasallığı ve meşruiyeti sorgulanmaktadır.

➤ **Bilgilerin değerlendirilmesi**

Araştırma haberde tüm bilgiler toplandıktan sonra tekrar gözden geçirilmelidir. Elde edilen bilgilerin denetlenmesi gerekir. Haberde yer alan iddialar yayımlanmadan önce en az iki bağımsız kaynak tarafından doğrulanmalıdır.

Haber yayımlanmadan önce gazeteci, çalıştığı kitle iletişim aracının avukatları ya da hukuk danışmanları ile işbirliği yapmalıdır. Avukatlar, haberde nelerin güvenle yayımlanıp yayımlanamayacağı ile ilgili öneriler sunarlar.

Örnek:

Gazeteci yerel yönetimlerin birinde usulsüzlük yapıldığını, bazı ihalelerin belediye başkanlarına ya da arkadaşlarına verildiğini ve bunun karşılığında da önemli maddi çıkarlar sağlandığı yolunda bir ihbar alır. İhbarı yapan kişi, aynı zamanda kendisinin elinde bu konuda belgeler olduğunu da söyler. Bunun üzerine ihbarı yapan kişi ile gazeteci buluşarak olay hakkında ayrıntılı bir görüşme yaparlar ve eldeki belgeleri incelerler. Gazeteci, bu belgeleri aldıktan sonra ihalenin söz konusu firmaya verildiğini belirten belediye encümen kararını, belediye başkanının belediye encümeninde ihalenin bu firmaya verilmesini isteyen konuşmasının kayıtlarını, ihalenin bu şirkete verildiğini gösteren başkanlık açıklamasını oluşturur.

Gazeteci, daha sonra ihaleyi alan şirketi de incelemeye başlar. Şirket ile belediye başkanı ve başkanın bağlı olduğu siyasi parti arasındaki ilişkileri inceler. Gerekli görüşmeleri yapar.

Bu çalışmaları yaptıktan sonra, konuyla ilgili belediye başkanı ya da yolsuzluk yaptığı ileri sürülen kişiyle görüşerek iddiaları sorar. Doğal olarak bu kişiler haklarındaki iddiaları reddederek kendilerini savunurlar ve olayda bir yolsuzluk olmadığı yolunda açıklamalar yaparlar. Gazeteci daha sonra ihaleyi alan şirket yöneticileriyle de görüşerek aynı olayı onlara da sorar. Şirket yetkililerinin de açıklamalarını dinledikten sonra haberini yazar.

Elde ettiği belgelerin ışığında haberi hazırlayan gazeteci haberin yayımlanmasından sonra gelecek tepkileri beklemeye başlar. Bu tepkiler kısa sürede ortaya çıkar. Belediye yetkilileri ve şirket yöneticileri olayın doğru olmadığını, iki kurum arasında parasal bir bağlantı olmadığını açıklarlar. Haberin yalan olduğunu ileri sürerek mahkemeye başvuracaklarını açıklarlar ancak bu arada olaya mülkiye müfettişleri el koymuştur. Hükümetten yapılan açıklamada bu olayın mülkiye müfettişlerine devredildiği ve soruşturmanın başladığı duyurulur.

Gazeteci, bundan sonra müfettişlerin yapacağı çalışmaları da dikkatle izler. Bu arada olayın doğru olduğu yolunda bilgi ve belge akışı da başlamıştır. Belediyeye karşı olan muhalefet ya da sivil toplum örgütleri de bu işin üstüne gitmeye başlamışlardır. Bütün bu çalışmalar sürerken her kurumun elde ettiği bilgiler de gazeteciye akmaya

başlar. Gazeteci, bütün bu belgeleri meslek deneyimini de kullanarak tüm belgelerin doğruluğunu titiz bir biçimde inceler. Kendi kaynaklarını inandığı kişilerden doğrulatmaya çalışır. Doğruluğuna inandığı ve karar verdiği belgelerle haberini sürdürür.

Burada özen gösterilecek durum gazetecinin eline belgeler geçmesine karşın bu belgeleri birkaç kaynaktan doğrulatmadan haberin hazırlanmamasıdır. Belge de olsa bilgi de olsa bu tür olaylarda asla bir tek kaynağa bağlı kalınmaz. Güvendiği ve doğru bilgi vereceğine inandığı kişi ve uzmanlara mutlaka başvurulmalıdır.

Bazen de çeşitli bakanlıklara bağlı müfettişler tarafından rutin kontrollerde yolsuzluk olayları saptanır. O zaman yolsuzluğun sorumluları hakkında yasal işlem yapılır. Bunlar çoğu kez basına aktarılmaz ve kendi içinde çözülür. Adliyeye ulaşan olayların hepsi basına yansımaz ancak iyi haber kaynaklarına sahip, bürokrasiyi iyi bilen bir gazeteci korkmadan olayın üzerine giderse olayları ortaya çıkarabilir. Gazeteci, müfettişlerle temas kurar. Yaptıkları çalışma hakkında bilgi ve belge ister. İsteddiği bilgi ve belgelere ulaşan gazeteci çalışmasına titiz bir şekilde devam eder. Olayın adli mercilere ulaşmış olup olmadığını, ulaştıysa hangi aşamada olduğunu, hakkında soruşturma açılan kişinin durumunun nasıl olduğunu öğrenir. Bütün bu bilgilere ve adliyede de yaptığı araştırmaya dayanarak haberini hazırlar.

Yolsuzluk ve usulsüzlük yüz kızartıcı suçlar olduğu için mutlaka doğru bilgi ve belgelere ulaşmak gereklidir. Yanıltıcı bilgilerden ve sahte belgelerden kaçınmak gerekir.

Kasıtlı olarak gizlenmiş, gizli kalmasından kamunun siyasal, sosyal, ekonomik zararlar gördüğü birtakım gerçeklerin gün ışığına çıkarılması amacıyla hazırlanan araştırma haberlerinin yanında; muhabir, belirli bir konuda kapsamlı bir çalışma yaparak, farklı kaynaklarla görüşerek yazılı kaynakları derleyerek inceleme-araştırma yazıları da hazırlamaktadır. İnceleme-araştırma yazılarında olayın her yönüyle, olumlu-olumsuz sorunlar, çözüm önerileri, görüş farklılıkları gibi farklı yansımalarına yer verilir. Böylelikle okur, konu hakkında kapsamlı bilgi sahibi olabilir.

İnceleme-araştırma yazıları habere göre daha ayrıntılıdır. Habere göre süresi daha uzundur. İnceleme-araştırma türünde yazı hazırlayacak gazeteci konuyu belirledikten sonra konunun planını hazırlar. Hangi kaynaklarla temasa geçeceğini, hangi bilgilere nereden ulaşacağını saptar. Araştırma yapılacak konuyla ilgili daha önceden yazılmış kaynaklara ulaşır. Konunun uzmanı kişilerle görüşür.

Örneğin, Milli Eğitim Bakanlığı'nın üniversite giriş sınavlarının kaldırılmasına yönelik bir hazırlık çalışması başlattığını düşünelim. Yeni sisteme göre üniversite sınavları kaldırılacak, öğrenciler ortaöğretimi okurken her yıl sınava tabi tutulacak, sınavlarda aldıkları puanlara ve gösterdikleri başarıya göre yükseköğretime yerleştirilecektir. Bu konuda kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla hazırlanan inceleme-araştırma haberinin kapsamı belirlenmelidir. Bu sistemin uygulama şansı ne olacak? Gerçekten öğrenciler başarılarını ortaya koyabilecekler mi? Liseler arasındaki farklılıklar bu sistemi nasıl etkileyecek? Üniversiteye giriş için ÖSYM'nin yaptığı sınavlardan daha mı avantajlı olacak? Öğrencileri çalışmaya yönlerecek mi? Özel dersanelere yine ihtiyaç duyulacak mı? Her yıl

sınava girecek öğrenciler yükseköğrenim kurumlarına nasıl yerleştirilecek? Bütün bu bilgilere ulaşmak için önce Milli Eğitim Bakanlığı'nda bu sistemin çalışmalarını yürüten uzmanlarla görüşülmelidir. Onların yapacağı açıklamalarla bazı bilgilere ulaşılmış olunur. Ayrıca Milli Eğitim Bakanı'nın da görüşü alınmalıdır. Bundan sonra ÖSYM yetkililerinin de görüşlerine başvurulmalıdır. Sistemin yararları ve zararları konusunda bilgilere ulaşılmalıdır. Eğitim alanında uzman bilim adamlarının, üniversite rektörlerinin görüşlerine ve velilerle yapılacak görüşmelere de yer verilmelidir.

2.2. Haberin Yazımı

Araştırma haberin yazımı diğer haber türlerinin yazımına benzemekle birlikte aralarında küçük farklılıklar vardır. Bu farklılıkların ilki haber girişidir. Haber girişinde 5 N 1 K'nın tümünün verilmesi beklenir. Oysa araştırma haberin girişinde bu sorulardan biri veya birkaçı yanıtız bırakılabilir. Böylece hedef kitlenin ilgi ve dikkati çekilmiş olacağı gibi olayın taraflarında eksik bırakılan bu bilgilere sahip olunmadığı kanısı uyandırılarak kanıtları yok etmeleri önlenir veya açıklamalarıyla daha fazla ipucu vermeleri sağlanır. Araştırmanın temel bulgularına mutlaka ilk paragraflarda yer verilmelidir. Haberin giriş bölümünde özetleme, hikâye etme, soru sorma gibi teknikler kullanılabilir. Haberin girişi kolay anlaşılır olmalı ve olayın özünü ve dramatik yanını yansıtmalıdır.

Araştırma haber, genellikle bilgi verici olarak değerlendirildiği için araştırma haberin bütünü blok paragraf olarak düzenlemek tercih edilir. Bu düzende, haberin gövdesini yaklaşık aynı öneme sahip bilgiler oluşturur. Dörtgen tekniği araştırma haberin bütünü yazmada kullanılabilir. Ters piramit tekniği de zincirleme düzen ve kronolojik diziyle haberin aktarımına olanak verdiği için tercih edilebilir. Farklı teknikler birleştirilerek de haber yazılabilir. Örneğin, ters piramit ile dörtgen tekniği birleştirilerek kullanılabilir. Bu tarz bir haberin girişi olayı özetlerken; olayın perde arkası, olay ile ilgili demeçler, olayın etkileri gibi konular dörtgen bloklar ile verilebilir.

Araştırma haber ile diğer haberlerin yazımı arasındaki bir diğer fark da soru cümlesi ile başlamaktır. Özellikle rutin haberlerde genellikle kullanılmayan soru cümlesi ile habere başlama yöntemi, araştırma haberde kullanılabilir. Araştırma habere soru cümlesi ile başlamak hedef kitlenin ilgisini çekebilir.

Araştırma haber, açıklayıcı ve bilgi verici olma işlevi nedeniyle yorumlayıcı bir nitelik de taşır.

Araştırma haberin uzun ve detaylı olması okurun sıkılması gibi olasılıkları gündeme getirebilir. Bu nedenle haberde kullanılacak dilin renklendirilmesi gerekir. Araştırma sürecinde gözlem tekniği ile elde edilen bilgiler bu noktada araştırmacı habercinin kullanabileceği önemli bir dil argümanıdır. Gözlemler, kişilerin insani duygularını harekete geçirir. Anekdotalar da hedef kitlenin kendini olayın bir parçası gibi hissetmesine yardımcı olacaktır. İstatistikler ve tablolar anekdotlar arasında rahatlıkla verilebilir ancak tüm bunları yapabilmek dil kullanımında bilgi ve deneyim ile mümkündür.

Haberde kullanılan kavramlara dikkat etmek gerekir. Araştırma haber, öncelikle anlaşılır olmak zorundadır. Kavramlar haber metni içinde açıklanmalı, haber kavramlara boğulmamalıdır.

Araştırma haberin konusu yeni ya da güncel ise haberi daha kısa, haber olayı eskiyse daha uzun yazmak gerekir. Çünkü hedef kitleye o olayı arka planı ile anlatmak, haber konusunun ve haberin taşıdığı önemin daha net anlaşılmasını sağlayacaktır.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
<ul style="list-style-type: none">➤ İnceleme araştırma haberi için konu önerileri sununuz.	<ul style="list-style-type: none">➤ İnceleme-araştırma haberinde en önemli aşama fikir aşamasıdır. Gündemi takip ediniz. Özellikle günlük gazeteleri dikkatli okuyarak haber konuları belirleyiniz.➤ Araştırmacı gazetecilik örneklerini inceleyiniz. Kültürel birikiminizi artıracak çalışmalar yapınız.➤ Araştırmalar yapınız.
<ul style="list-style-type: none">➤ İnceleme-araştırma konusuna karar veriniz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Konunun ilginç ve çok kişinin dikkatini çekecek nitelikte olmasına dikkat ediniz.➤ Konular içinden en ilgi çekici ve araştırma haber yapılabilecek türde olanına karar veriniz.
<ul style="list-style-type: none">➤ Haber konusuyla ilgili araştırma planı yapınız.	<ul style="list-style-type: none">➤ Konuyla ilgili ön araştırma yaparak bilgi donanımınızı geliştiriniz.
<ul style="list-style-type: none">➤ Konuyla ilgili bilgi ve belge toplayabileceğiniz kaynakları belirleyiniz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Dikkatli olunuz.➤ Çok yönlü düşününüz.➤ Modülün haberin araştırılması ile ilgili bölümüne dönerek konuyu tekrar inceleyiniz.
<ul style="list-style-type: none">➤ Yetkili kişilerden bilgi ve belge toplayınız. Görüşülen kişilerden haberle ilgili bilgileri eksiksiz olarak alınız.	
<ul style="list-style-type: none">➤ Toplanan bilgi ve belgeleri farklı kaynaklardan doğrulattınız.	

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Haberle ilgili topladığımız bilgi ve belgeleri inceleyerek haberde kullanacağımız bölümleri seçiniz. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dikkatli olunuz. ➤ Haberle ilgili 5N 1K sorularının cevaplarını alıp almadığımızı kontrol ediniz. Haberle ilgili cevapsız soru kalmamasına özen gösteriniz. ➤ Yer, unvan, isim vb. kontrol ediniz. ➤ Gereksiz bilgileri ayıklayınız.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ İnceleme-araştırma haberiyle ilgili bilgi ve belgeleri önem ve öncelik sırasına göre kurgulayınız. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Habere ekleyeceğimiz bilgi ve belgelerin doğruluğunu kontrol ediniz. ➤ Çok uzun bölümleri kısaltınız. ➤ Haber bilgileri içinde en ilginç ve çarpıcı bölümleri belirleyiniz.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Haber-röportajın en çarpıcı ve önemli yönünü yansıtan girişi yazınız. 	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Haber-röportajla ilgili bilgi, belge ve röportajları gövdede önem ve öncelik sırasına göre aktarınız. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Girişin açık, sade, anlaşılır ve merak uyandırıcı nitelikte olmasına özen gösteriniz.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Haberin özünü yansıtan kısa, çarpıcı ve özgün başlıkları yazınız. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ İnceleme-araştırma haber örneklerini medyadan takip ediniz. ➤ Haberinizi bitirdikten sonra mutlaka okuyunuz. Düzeltmelerinizi yapınız. ➤ Türkçe sözlük ve yazım kılavuzundan yararlanınız.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ İnceleme-araştırma haberinizi okuyarak anlam ve dil bilgisi yönünden gerekli düzeltmeleri yapınız. 	

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. İnceleme araştırma haberi için konu önerileri sundunuz mu?		
2. İnceleme-araştırma haberi konusuna karar verdiniz mi?		
3. Haber konusuyla ilgili araştırma planı yaptınız mı?		
4. Konuyla ilgili bilgi ve belge toplayabileceğiniz kaynakları belirlediniz mi?		
5. Yetkili kişilerden bilgi ve belge topladınız mı? Görüşülen kişilerden haberle ilgili bilgileri eksiksiz aldınız mı?		
6. Toplanan bilgi ve belgeleri farklı kaynaklardan doğrulattınız mı?		
7. Haberle ilgili topladığınız bilgi ve belgeleri inceleyerek haberde kullanacağınız bölümleri seçtiniz mi?		
8. İnceleme-araştırma haberiyle ilgili bilgi ve belgeleri, önem ve öncelik sırasına göre kurguladınız mı?		
9. Haberin en çarpıcı ve önemli yönünü yansıtan girişi yazdınız mı?		
10. Haberle ilgili bilgi, belge ve röportajları gövdede önem ve öncelik sırasına göre aktardınız mı?		
11. Haberin özünü yansıtan kısa, çarpıcı ve özgün başlıkları yazdınız mı?		
12. Haberinizi okuyarak, anlam ve dil bilgisi yönünden gerekli düzeltmeleri yaptınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet sonunda kazandıklarınızı aşağıdaki soruları cevaplandırarak ölçünüz.

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. () Araştırma haberi hazırlamanın basit bir planı üç aşamadan oluşur: Konunun belirlenmesi, araştırmanın yürütülmesi ve yayıma hazırlanması.
2. () Gerekli incelemeler yapıldıktan sonra toplanan bilgi ve belgeler kesinlikle doğrulattırılmalıdır. Doğrulama aşamasında tek kaynağa bağlı kalınmamalıdır.
3. () Görüşmelerde ses kayıt cihazı kullanılması önemli değildir.
4. () Haber yayımlanmadan önce gazeteci, çalıştığı kitle iletişim aracının avukatları ya da hukuk danışmanlarıyla iş birliği yapmalıdır.
5. () Araştırma haber, açıklayıcı ve bilgi verici olma işlevi nedeniyle yorumlayıcı bir nitelik taşımaz.
6. () Araştırma haberin konusu yeni ya da güncel ise daha kısa, haber olayı eski ise daha uzun yazmak gerekir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet sonunda kazandıklarınızı aşağıdaki soruları cevaplandırarak ölçünüz.

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

- Aşağıdakilerden hangisi araştırmacı gazeteciliğin niteliklerinden biri değildir?**
 - A) Araştırma eylemine dayanır.
 - B) Kamu yararını hedefler.
 - C) Rutin haberlerin ham maddesidir.
 - D) Güç odaklarının bilinmesini istemedikleri olayları araştırır.
- Aşağıdakilerden hangisi ülkemizde yayımlanan gerçek anlamdaki ilk araştırmacı gazetecilik örneğidir?**
 - A) Mobilya Dosyası
 - B) Susurluk Dosyası
 - C) İSKİ Skandalı
 - D) Şemdinli Dosyası
- Aşağıdaki gazetecilerden hangisi ülkemizde araştırmacı gazeteciliğin öncüsüdür?**
 - A) Uğur Dündar
 - B) Uğur Mumcu
 - C) Haluk Şahin
 - D) Oktay Ekşi
- Aşağıdakilerden hangisi araştırmacı gazetecilik yerine kullanılan kavramlardan biri değildir?**
 - A) Soruşturmacı gazetecilik
 - B) Derinlemesine gazetecilik
 - C) Uzman gazetecilik
 - D) Hiçbiri
- Araştırmacı gazetecilik alanında kendi adına düzenlenen ödüller bulunan ABD’li gazete aşağıdakilerden hangisidir?**
 - A) Theodore Roosevelt
 - B) James Franklin
 - C) Carl Bernstein
 - D) Joseph Pulitzer

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

6. Araştırmacı gazeteciliğin Amerika'daki kökenini yüzyıla kadar dayandırmak mümkündür.
7. 1990'lı yıllarda özel televizyonların yayına başlamasından sonra,.....
.....araştırmacı gazeteciliğin gelişimini hızlandırmıştır.
8. Araştırma haber konularının başında, faaliyetleri yer alır.
9. Araştırmacı gazetecilikte görüşmeler doğru yapılmalıdır.
10. Araştırma haberin yazımında genellikle kuralı kullanılır.

Aşağıda verilen ifadelerin başındaki boşluğa doğru ise (D) yanlış ise (Y) koyunuz.

11. () Araştırmacı gazetecilik; bir takım güç odaklarının, bilinmesini istemedikleri ancak bilinmesinde kamu yararı bulunan olguları sistematik bir araştırma ile ve belgeleriyle ortaya çıkarıp kamuya sunmayı uğraş edinmiş habercilik dalıdır.
12. () ABD'de araştırmacı gazeteciliğin öncüsü Watergate Skandalı'dır.
13. () ABD'de, "araştırmacı gazetecilik" yerine "soruşturmacı gazetecilik" kavramı tercih edilmektedir.
14. () Araştırmacı gazetecilikte haber konusunun belirlenmesi aşamasında gazetecinin sezgileri önem taşımaz.
15. () Araştırma haberin konusu yeni ya da güncel ise daha uzun, haber olayı eski ise daha kısa yazmak gerekir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	Doğru
2	Doğru
3	Yanlış
4	Yanlış
5	Doğru
6	Doğru
7	Habercilik
8	Jozeph Pulitzer
9	Arena
10	Kamu

ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	Doğru
2	Doğru
3	Yanlış
4	Doğru
5	Yanlış
6	Doğru

MODÜL DEĞERLENDİRMENİN CEVAP ANAHTARI

1	C
2	A
3	B
4	C
5	D
6	17.
7	Gazeteler ile televizyonlar arasında başlayan rekabet
8	Kamu görevlilerinin ve politikacıların faaliyetleri
9	Dışarıdan içeriye doğru
10	Dörtgen
11	Doğru
12	Doğru
13	Yanlış
14	Yanlış
15	Yanlış

KAYNAKÇA

- AKÇALI İÇİN Selda, **Türkiye’de Araştırmacı Gazetecilik**, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Ankara, 2002.
- AKÇALI İÇİN Selda, “**Kamu Çıkarımı Korumak için Araştırmacı Gazetecilik Bir Alternatif Olabilir mi?**”, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Kuram ve Araştırma Dergisi, Yaz-Kış 2003, Sayı. 18
- ARMAĞAN Ahsen, “**Bir Uzmanlık Alanı Olarak Araştırmacı Gazetecilik**, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 1998, 7.
- BÜLBÜL A. Rıdvan, **Genel Gazetecilik Bilgileri**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2000.
- DENİZ Şadiye Ay, “**İnternet Teknolojisi ile Gazeteciliğin Değişen Anlamı ve ‘Kamu Gözcüsü’ Olarak Araştırmacı Gazetecilik**”, Mevzuat Dergisi, Yıl 9, Sayı:110, Şubat 2007.
- GÖNENÇ E. Özgür, **Medya Dünyası**, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2004.
- KAYA A. Yalçın, “**Araştırmacı Habercilik Kavram, Süreç ve İlkeleri**, Çizgi Kitabevi, Konya, Aralık, 2005.
- TURHAN Seyfettin, **Araştırmacı Gazetecilik**, Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı Yayınları, Ankara, 1997.
- YÜKSEL Erkan- Halil İbrahim GÜRCAN, **Haber Toplama ve Yazma**, Tablet Kitabevi, Nisan, 2005.

GÖRÜŞMELER

- YILMAZ İhsan, Milliyet Gazetesi Haber Araştırma Müdür Yardımcısı, İstanbul, 2007.
- UÇAR İrfan, Gazeteci, İstanbul, 2007.